

TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HÓA HÀ NỘI
KHOA DI SẢN VĂN HÓA

TRẦN THÁI XUÂN

TÌM HIỂU DI TÍCH ĐÌNH NGÔ NỘI
(Xã Trung Nghĩa, huyện Yên Phong, tỉnh Bắc Ninh)

KHÓA LUẬN TỐT NGHIỆP

NGÀNH BẢO TÀNG HỌC

Mã số: 52 32 03 05

Người hướng dẫn khoa học: THS. NGUYỄN ANH THU

HÀ NỘI - 2014

MỤC LỤC

	Trang
MỤC LỤC	1
LỜI CẢM ƠN	3
MỞ ĐẦU	4
Chương 1: ĐÌNH NGÔ NỘI TRONG DIỄN TRÌNH LỊCH SỬ	6
1.1. Vài nét về vùng đất nơi di tích tồn tại	6
1.1.1. Vị trí địa lý - tên gọi di tích	6
1.1.2. Truyền thống văn hóa	9
1.1.3. Dân cư và đời sống kinh tế	13
1.2. Lịch sử xây dựng và quá trình tồn tại của đình Ngô Nội	15
1.3. Sự tích vị thần được thờ tại đình	17
Tiêu kết	25
Chương 2: GIÁ TRỊ KIẾN TRÚC NGHỆ THUẬT VÀ LỄ HỘI ĐÌNH LÀNG NGÔ NỘI	26
2.1. Giá trị kiến trúc	26
2.1.1. Không gian cảnh quan	26
2.1.2. Bố cục mặt bằng	27
2.1.3. Các đơn nguyên kiến trúc	28
2.2. Giá trị nghệ thuật	35
2.2.1. Trang trí kiến trúc	35
2.2.2. Hệ thống di vật tiêu biểu trong di tích	43
2.3. Lễ hội đình làng Ngô Nội	49
2.3.1. Các ngày lễ trong năm	50
2.3.2. Lễ hội chính	56
Tiểu kết	63
Chương 3: BẢO TỒN VÀ PHÁT HUY GIÁ TRỊ DI TÍCH ĐÌNH LÀNG NGÔ NỘI	65

3.1. Thực trạng di tích đình Ngô Nội	64
3.1.1. Thực trạng kiến trúc	64
3.1.2. Thực trạng di vật	65
3.1.3. Thực trạng tổ chức lễ hội	66
3.2. Một số giải pháp bảo tồn di tích đình Ngô Nội	68
3.2.1. Cơ sở pháp lý	68
3.2.2. Các giải pháp bảo quản kiến trúc	71
3.2.3 Bảo quản các di vật trong di tích	74
3.2.4. Một số giải pháp về quản lý và bảo vệ di tích	75
3.3. Giải pháp bảo tồn lễ hội đình làng Ngô Nội	75
3.4. Khai thác và phát huy giá trị di tích đình làng Ngô Nội	77
Tiểu kết	81
KẾT LUẬN	82
DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO	85
PHỤ LỤC	87

LỜI CẢM ƠN

Sau một thời gian sưu tầm tư liệu, khảo sát và điền dã thực tế, dưới sự giúp đỡ, chỉ bảo tận tình của các thầy cô giáo, tôi đã hoàn thiện bài khóa luận này.

Lời đầu tiên, tôi xin bày tỏ lòng biết ơn tới các thầy giáo, cô giáo Khoa Di sản văn hóa đã tận tâm giảng dạy, chỉ bảo và giúp đỡ tôi trong suốt quá trình học tập tại Khoa.

Đặc biệt, tôi xin gửi lời cảm ơn chân thành và sâu sắc nhất tới ThS. Nguyễn Anh Thư - người hướng dẫn khoa học cho tôi ngay từ khi xác định đề tài, xây dựng đề cương cho tới khi hoàn thiện bài khóa luận.

Tôi cũng xin chân thành cảm ơn Ban quản lý di tích tỉnh Bắc Ninh, Phòng Văn hóa huyện Yên Phong, chính quyền xã Trung Nghĩa, các cụ cao niên trong thôn Ngô Nội đã nhiệt tình cung cấp tư liệu và tạo điều kiện thuận lợi cho tôi tiếp cận, khảo sát di tích đình làng Ngô Nội và sưu tầm các nguồn tư liệu có liên quan đến đề tài khóa luận.

Cảm ơn gia đình, bạn bè đã động viên, khích lệ tôi hoàn thiện bài khóa luận này.

Do thời gian có hạn, với điều kiện tư liệu còn ít, tản mạn và trình độ còn nhiều hạn chế của bản thân, khóa luận khó tránh khỏi những thiếu sót. Kính mong nhận được sự đóng góp, chỉ bảo của các thầy cô giáo và bạn bè để khóa luận được hoàn thiện hơn.

Tôi xin chân thành cảm ơn!

Hà Nội, ngày 31 tháng 5 năm 2014

Tác giả khóa luận

Trần Thái Xuân

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Trong hệ thống các di tích lịch sử văn hóa của dân tộc, ngôi đình luôn chiếm một vị trí quan trọng. Đối với mỗi một làng quê Việt Nam, hình ảnh cây đa, giếng nước, sân đình đã trở thành biểu tượng thân quen với mỗi người dân. Đình làng là một bộ phận không thể thiếu trong đời sống tinh thần của người Việt, là một trung tâm sinh hoạt văn hóa của làng xã và cộng đồng. Việc tìm hiểu về các giá trị văn hóa – nghệ thuật của ngôi đình làng sẽ bổ sung nguồn tư liệu khoa học cho việc bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa truyền thống của làng Việt cổ trong đời sống xã hội hiện nay.

Ngô Nội là một làng Việt cổ bên con sông Cầu thuộc xứ Kinh Bắc xưa. Đình Ngô Nội là công trình kiến trúc nghệ thuật quý hiện còn của nhân dân xã Trung Nghĩa, đồng thời là di sản văn hóa của nhân dân huyện Yên Phong, tỉnh Bắc Ninh. Đình làng Ngô Nội được xây dựng từ khá sớm, có giá trị nghệ thuật kiến trúc – điêu khắc độc đáo, giữ vai trò quan trọng trong đời sống văn hóa, tinh thần của người dân địa phương. Đình còn lưu giữ được nhiều di sản Hán Nôm có giá trị, giúp cho việc nghiên cứu, tìm hiểu nguồn gốc làng xã xưa.

Nhận thức được tầm quan trọng của ngôi đình trong tâm thức và đời sống tinh thần của người Việt nói chung và người dân xứ Kinh Bắc nói riêng, tôi đã mạnh dạn chọn *Tìm hiểu di tích đình Ngô Nội (thôn Ngô Nội, xã Trung Nghĩa, huyện Yên Phong, tỉnh Bắc Ninh)* làm đề tài khóa luận tốt nghiệp của mình. Nội dung khóa luận giới thiệu về di tích đình Ngô Nội, xác định và đánh giá giá trị nghệ thuật kiến trúc của di tích và bước đầu đưa ra một số giải pháp bảo vệ, phát huy giá trị của di tích đình Ngô Nội.

2. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu

- Tìm hiểu về lịch sử vùng đất và truyền thống văn hóa làng Ngô Nội.

- Từ những nguồn tư liệu có được, tìm hiểu quá trình hình thành, tồn tại của đình Ngô Nội từ khi xây dựng đến nay và xác định những giá trị của di tích trên hai phương diện:

+ Giá trị văn hóa vật thể: nghệ thuật kiến trúc, nghệ thuật trang trí kiến trúc và hệ thống di vật...

+ Giá trị văn hóa phi vật thể: lễ hội đình làng.

- Nghiên cứu thực trạng di tích, từ đó đề xuất một số giải pháp nhằm bảo vệ và phát huy giá trị vốn có của di tích trong bối cảnh hiện nay.

- Cung cấp thông tin cho những người quan tâm muốn nghiên cứu, tìm hiểu về di tích đình làng Ngô Nội.

3. Đối tượng nghiên cứu

Đối tượng nghiên cứu của khóa luận là di tích và hệ thống di vật trong đình làng Ngô Nội (thôn Ngô Nội, xã Trung Nghĩa, huyện Yên Phong, tỉnh Bắc Ninh).

4. Phạm vi nghiên cứu

- Phạm vi không gian: nghiên cứu di tích đình Ngô nội trong không gian lịch sử, văn hóa của làng Ngô Nội, xã Trung Nghĩa, huyện Yên Phong, tỉnh Bắc Ninh.

- Phạm vi thời gian: nghiên cứu quá trình hình thành, tồn tại của di tích đình Ngô Nội trong phạm vi nguồn tư liệu có được.

5. Phương pháp nghiên cứu

- Phương pháp luận khoa học của chủ nghĩa Mác - Lênin: Duy vật biện chứng và duy vật lịch sử.

- Phương pháp khảo sát, điền dã: quan sát, đo vẽ, chụp ảnh,...

- Suu tầm, tập hợp, hệ thống hóa các tư liệu có liên quan đến di tích...

- Phương pháp liên ngành: Bảo tồn di tích lịch sử - văn hóa, Bảo tàng học, Sử học, Khảo cổ học, Mỹ thuật học, Dân tộc học, Văn hóa học, Xã hội học, Du lịch học...

6. Bố cục khóa luận

Ngoài phần mở đầu, kết luận, danh mục tài liệu tham khảo và phụ lục, khóa luận gồm có 3 chương:

Chương 1: Đình làng Ngô Nội trong diễn trình lịch sử

Chương 2: Giá trị kiến trúc nghệ thuật và lễ hội đình làng Ngô Nội

Chương 3: Bảo tồn và phát huy giá trị di tích đình làng Ngô Nội

DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Đào Duy Anh (1993), *Việt Nam văn hóa sử cương*, Nxb. Tp Hồ Chí Minh, Tp. HCM.
2. Trần Lâm Biền (2008), *Diễn biến kiến trúc truyền thống Việt vùng châu thổ sông Hồng*, NXb, Văn hóa thông tin, Hà Nội.
3. Trần Lâm Biền (2003), *Đồ thờ trong di tích người Việt*, NXb. Văn hóa thông tin, Hà Nội.
4. Phan Kế Bính (2005), *Việt Nam phong tục*, Nxb Văn hóa thông tin, Hà Nội.
5. Nguyễn Đăng Duy, Trịnh Thị Minh Đức (1993), *Bảo tồn di tích lịch sử văn hóa*, Đại học Văn hóa Hà Nội, Hà Nội.
6. Trịnh Minh Đức (chủ biên), Phạm Thu Hương (2007), *Bảo tồn di tích lịch sử văn hóa*, Đại học Văn hóa Hà Nội, Hà Nội.
7. Lê Thanh Đức (2001), *Đình làng miền Bắc*, Nxb Mỹ thuật, Hà Nội
8. Lý lịch di tích đình Ngô Nội (2011), Ban quản lý di tích tỉnh Bắc Ninh.
Bản lưu đánh máy tại phong lưu trữ.
9. Vũ Tam Lang (1999), *Kiến trúc cổ Việt Nam*, Nxb. Xây dựng, Hà Nội.
10. Nguyễn Duy Hinh (1996), *Tín ngưỡng thành hoàng Việt Nam*, Nxb Khoa học xã hội,
11. Nguyễn Phi Hoanh (1997), *Lịch sử mỹ thuật Việt Nam*, Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội.
12. Nguyễn Thị Huệ (2005), *Lược sử sự nghiệp bảo tồn bảo tàng Việt Nam từ 1945 đến nay*, Đại học Văn hóa Hà Nội, Hà Nội.
13. Các di tích tiêu biểu tỉnh Bắc Ninh, Ban quản lý di tích tỉnh Bắc Ninh, 2009.
14. Hà Văn Tấn (1998), *Đình Việt Nam*, Nxb Tp. Hồ Chí Minh
15. Nguyễn Quang Thắng, Nguyễn Bá Thê (1991), *Từ điển nhân vật lịch sử Việt Nam*, Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội.

16. Địa chí Yên Phong, Nxb Thanh Niên, 2005
17. Lịch sử Đảng bộ xã Trung Nghĩa, Sở VH - TT Hà Bắc, 1995
18. Luật Di sản văn hóa 2001, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
19. Luật Di sản văn hóa sửa đổi bổ sung năm 2009, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
20. Văn hóa làng xã Yên Phong (2005), Nxb Thanh Niên, Hà Nội.